

RÓMAI *VICUS* BUDAÖRSÖN

RÉGÉSZETI TANULMÁNYOK

Szerkesztette:
OTTOMÁNYI KATALIN

Írták:
Ottományi Katalin
Gabler Dénes, Maróti Éva, Merczi Mónika, Mráv Zsolt,
Rupnik László, Sey Nikoletta, Torbágyi Melinda

Budapest, 2012

A kötet megjelenését támogatta:
Nemzeti Kulturális Alap Igazgatósága
Budaörs Város Önkormányzata
Pest Megyei Múzeumok Igazgatósága
Magyar Tudományos Akadémia

Borítókép:

Légifotó a félköríves, nyugati házsorról

Hátsó borító:

Pannoniai trombitafejes fibula (Kr. u. 1–2. század)

Kora római festett pohár

Nagy Constantinus érem előlapja, császárfej ábrázolással

ISBN 978-963-9911-38-3

© A szerzők és az Archaeolingua Alapítvány

2012

Archaeolingua Alapítvány
1014 Budapest, Úri u. 49
www.archaeolingua.hu
Felelős kiadó: Jerem Erzsébet

Borítóterv: Jerem Erzsébet és Hős Gergely

Nyomda: Prime Rate Kft

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó	7
Ottományi Katalin RÓMAI VICUS BUDAÖRSÖN	9
Gabler Dénes A BUDAÖRSI TERRA SIGILLATÁK	409
Maróti Éva PECSÉTELTELT KERÁMIA BUDAÖRSRŐL	455
Merczi Mónika A BUDAÖRS–KAMARAERDEI-DŰLŐBEN FELTÁRT RÓMAI VICUS FIBULÁI	455
Mráv Zsolt KORA CSÁSZÁRKORI MILITARIA A BUDAÖRS–KAMARAERDEI-DŰLŐI VICUS TERÜLETÉRŐL	529
Rupnik László RÓMAI KORI VASTÁRGYAK BUDAÖRS 2. LELŐHELYRŐL	553
Sey Nikoletta BRONZTÁRGYAK A BUDAÖRSÖN FELTÁRT RÓMAI KORI TELEPÜLÉS (2. LH.) TERÜLETÉRŐL	585
Torbágyi Melinda A BUDAÖRSI RÓMAI VICUS ÉREMLELETEI	603

ELŐSZÓ

Budaörsön, a Kamaraerdei-dűlőben, 2002–2003-ban mintegy 19 hektáros területen 2200 objektumot tárt fel a Pest Megyei Múzeumok Igazgatósága. Ebből kb. 980 tartozott a római településhez és még 440 a római temetőhöz. Jelen kötet a római telep feldolgozását tűzte ki célul. A kötet első felében az ásatást vezető régész ismerteti a lelőhelyet, az előkerült objektumokat, leleteket s mutatja be a telep periódusait. Az egyes, speciális lelet csoportokat hét tanulmány elemzi. Elsősorban a keltezését alátámasztó érmekeket, terra sigillatákat, továbbá a telep életmódjának, lakosságának megismerését segítő fémanyagot – a fibulákat, a katonai viselet tartozékait és a mezőgazdasági ill. háziipari eszközöket – mutatjuk be külön.

Valamennyi feldolgozás elsődleges jelentőségét az a hatalmas mennyiségű objektum és leletanyag adja, melynek alapján sokkal biztosabb következtetéseket lehet levonni, típusokat s kronológiát megállapítani, mint a korábbi, kisebb telepásatások publikációinál.

A Kamaraerdei telep esetében ugyanis Pannonia eddig legnagyobb mértékben feltárt, falusi jellegű településéről beszélhetünk. A mintegy 60 kőépület, 150 földbemélyített ház, több mint ezer érem s majdnem ugyanennyi sigillata, kb. 1300 db vastárgy, 130 fibula stb. jelzi a telep nagyságát. Pannoniában eddig nem került elő egyetlen bennszülött településből kifejlődő vicusban sem ennyi különböző típusú kőépület, ház s ilyen mennyiségű leletanyag.

A budaörsi római telep további jelentőségét az adja, hogy egy feliratos oltárkőről a telep ókori nevét is ismerjük: az Aquincum territóriumához tartozó pagus Herculius vezető vicusa volt Budaörs. Az oltárkövön

felsorolt 3 név közül valószínűleg az első helyen álló, vicus Teuto névvel azonosíthatjuk.

A budaörsi telep Pannoniában az egyetlen olyan, név szerint is ismert római, civil, vidéki település (vicus), melyben több, mint négy évszázadon át követhetjük nyomon – a keltáktól az 5. századi, betelepült barbárokig – a fejlődést, a teletszerkezetet, az egyes lakóház típusokat és kerámiaanyagot. Aquincum környékén Pátyon található egy hasonlóan nagy kiterjedésű, de kevésbé feltárt telep, melynek a közelmúltban megtörtént publikálása után, most a budaörsi vicus részletes, szakmai ismertetését tarthatja kezében az olvasó.

A feldolgozás egyes részleteit, mint pl. objektumok leírása vagy a tárgyak katalógusa – DVD-n mutatják be a szerzők. Itt található az egyes periódusok építményeit különböző színekkel jelölő térkép és a valamennyi objektumot tartalmazó kortáblázat is. Továbbá az ásatási fotók, rajzok ill. leletanyagok fotói, tárgyrajzai, objektumonkénti csoportosításban.

Jelen kötet kezdete a Budaörs, Kamaraerdei-dűlőben feltárt római telep és temető teljes publikációjának. A sorozat következő kötetében a faragott és felírt kövek, a kora és késő római temető ill. a temetőben talált kocsi sírok bemutatását tervezzük.

Ásatóként és a munkacsoport nevében is kívánom, hogy forgassák sok haszonnal e könyvet, s ismerjék meg belőle a budaörsi római vicus életét.

Ottományi Katalin

